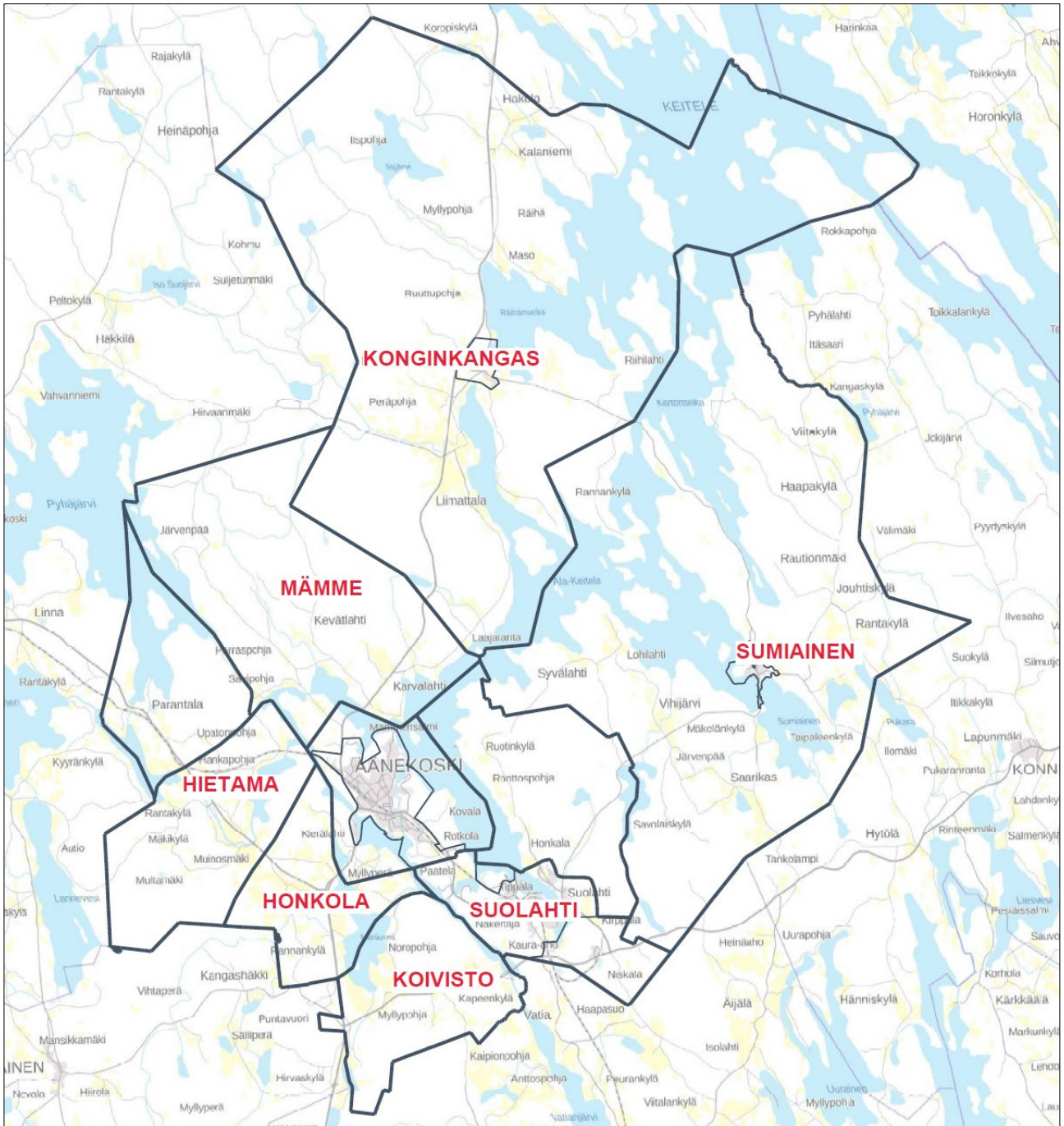

Äänekosken kylien ja taajamien kehittämishjelma 2019 - 2022

Hyväksytty: Kaupunginvaltuusto 11.11.2019, 73 §

1. Kylien ja taajamien kehittämisohjelman tarkoitus

Kylien kehittäminen on tärkeässä osassa maaseudun kehittämistä. Äänekosken kylien ja taajamien kehittämisohjelma tukee Äänekosken elinvoimaisuutta ja kaupunkistrategian kasvua koskevia tavoitteita. Äänekoskella kylätoiminnan kanavana toimivat kyläyhdistykset ja -seurat, jotka omalla toiminnallaan edistävät kyläyhteisöjen kehittämistä. Kylätoimikunnat toimivat myös linkkinä Äänekosken kaupungin luottamushenkilöihin ja viranhaltijoihin laatimalla kylien kehittämistä koskevia aloitteita, esityksiä ja kannanottoja.

Kylien ohella tässä kehittämisohjelmassa tarkastellaan myös taajamia Äänekosken keskustaajamaa lukuun ottamatta. Tarkasteltavina alueina ovat etusivulla olevan kartan mukaisilla rajauksilla Hietama, Honkola, Koivisto, Mämme, Konginkangas, Sumiainen ja Suolahti. Kyläalueista on ohjelmaan valittu kylät, joihin on laadittu maankäyttöä ohjaavat osayleiskaavat - Parantalassa ja Ruotinkylässä tällaisia kaavoja ei ole. Äänekosken keskustaajamaa kehitetään kaupunkikeskuksena kaupungin Rakennemalli 2022:n mukaisesti.

Tämä kehittämisohjelma sisältää kaupungin määrittelemiä tavoitteita ja toimenpiteitä (luku 4) sekä sellaiset toimenpiteet alueiden itsensä esittämistä vastauksista, joita kaupunki erityisesti pyrkii edistämään ohjelmakaudella 2019 - 2022 (luku 5). Ohjelman hyväksymisellä kaupunki sitoutuu vahvaan tahtotilaan kaupungin asettamien toimenpiteiden toteuttamisesta ohjelmakaudella - toimenpiteet koskevat myös Äänekosken keskustaajamaa.

Osallistavan suunnittelun periaatteella kylät ja taajamat on pyritty saamaan mukaan omien alueidensa kehittämiseen. Kylätoimikunnat ja -yhdistykset ovat omatoimisesti laatineet esityksiä omien alueidensa elinvoiman lisäämiseen liittyvistä toimenpiteistä, jonka pohjalta on koottu Luvun 5 aluekohtaiset toimenpiteet. Tarkoitus on, että luvun 5 aluekohtaisia kehittämis ehdotuksia voitaisiin ottaa käsittelyyn kaupungin vuosittaisen talousarvion laadinnan yhteydessä.

Esitetyt toimenpiteet ja hankkeet poikkeavat merkittävästi mm. laajuutensa ja sisältönsä sekä toteutamisvastuiden ja kustannusten osalta - hankkeiden mahdollinen toteuttaminen ratkaistaan vuosittain talousarvion hyväksymismenettelyn yhteydessä. Äänekosken keskustaajamalle ei ole luvussa 5 määritelty erityisiä asukaslähtöisiä keinoja vetovoiman lisäämiseksi: Äänekoskelle ei ole perustettu omaa kyläyhdistystä.

Kylien ja taajamien kehittämisohjelmaa hyödynnetään alueiden omien tavoitteiden toteuttamisessa ja alueiden markkinoinnissa. Kaupungin elinvoimayksikkö tuottaa vuoden 2019 aikana erillisen ohjelmassa käsiteltävien kylien ja taajamien markkinointiaineiston.

2. Yhteys kaupunkistrategiaan

Kylien ja taajamien kehittämisohjelma tukee Äänekosken kaupungin vision ”**Äänekoski on pohjoisen Keski-Suomen vetovoimaisin asuin- ja työssäkäyntikeskus, jossa on monipuolista yritystoimintaa ja toimivat palvelut**” toteutumista. Ohjelma toteuttaa Äänekosken kaupunkistrategian tavoitetta vetovoimaisesta, uudistuvasta ja kehittyvästä Äänekoskesta, jossa on hyvät ja toimivat peruspalvelut, monipuoliset kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut sekä viihtyisä ja vetovoimainen asuin- ja elinympäristö. Kuntalaisten vuorovaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia vahvistetaan.

3. Nykytila ja toimintaympäristö

Kolme neljästä äänekoskelaisesta (noin 74 %) asuu tällä hetkellä taajamissa. Ennusteiden mukaan lähitulevaisuudessa jopa neljä viidestä suomalaisesta asuu kaupungeissa. Kaupungeista on tullut luontainen asuinympäristö ja muutos maaseutumaisesta elinympäristöstä kaupunkimaiseen elämäntapaan on ollut nopeaa.

Kaupungistumisen vastavoimina voidaan pitää mm. paikasta riippumattomuutta kehittyvien teknologioiden myötä, pyrkimystä omavaraisuuteen ja lähellä tuotettuun ruokaan ja energiaan sekä kaipausta yksilölliseen maaseutumaiseen elämäntapaan. Tulevaisuudessa työpaikat sekä oppimis- ja

harrastusympäristöt voivat periaatteessa olla entistä vähemmän sidoksissa kaupunkeihin. Samaan aikaan paikan merkitys vähenee (teknologioiden vaikutuksesta) ja toisaalta kasvaa (ihmiset hakeutuvat heille merkityksellisiin paikkoihin). Suomessa maaseutumaista ja hajautunutta rakennetta tulee myös runsas vapaa-ajan asutus.

Äänekosken taajamat - Äänekoski, Suolahti, Konginkangas, Sumiainen - muodostavat Keiteleen rannoilla tiiviin kokonaisuuden: taajamasta toiseen ajaa likimain varttitunnissa. Taajamien ja kylien rakenne ja luonne on omaleimainen: Äänekosken kaupunkikeskuksen lisäksi on Suolahden kaupunkimainen keskus, Konginkankaan ja Sumiaisten kirkonkylät sekä useita eläviä kyliä. Kaupunki on laatinut vuonna 2008 hyväksytyssä Rakennelyskaava 2016:ssa palvelukyliksi nimetyille kyläalueille (Hirvaskangas-Koivisto, Honkola, Hietama, Mämme) osayleiskaavat, joissa on satoja uusia omakotitontteja.

Kaupunkikeskusta täydentävillä taajamilla ja kylillä on tärkeä merkitys elinvoimaisen kaupungin kokonaisuudessa. Äänekoskella kylät tarjoavat maaseudun idyllistä rauhaa ja luonnon läheisyyttä, monipuolista asumista, yhteisöllisyyttä ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Aktiiviset kyläyhteisöt vahvistavat osaltaan palvelujen säilymisen edellytyksiä ja houkuttelevat alueille uutta asumista.

4. Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

Kyläparlamentin työskentelyssä sekä taajamien ja kylien vastauksissa on noussut esille yhteisiä tekijöitä, joiden pohjalta kaupunki asettaa tavoitteiksi ja niitä toteuttaviksi toimenpiteiksi seuraavat:

Viihtyisä, turvallinen ja vihreä asuinympäristö

- Lisätään kylien ja taajamien pääväylien sekä keskusta-alueiden viihtyisyyttä kiinnittämällä huomiota mm. viherrakentamiseen ja ympäristön siisteyteen
- Edistetään mahdollisia kevyenliikenteen väylien toteuttamisia yhdessä ELY-keskuksen kanssa
- Kehitetään uimarantoja ja satama-alueita
- Laajennetaan kierrätysmahdollisuuksia mm. kierrätyspisteiden lisäämisellä
- Järjestetään vuosittaiset puutarha- ja ongelmajätteiden keräykset
- Luodaan mahdollisuuksia kehittää ekologista elämäntapaa mm. Vihreä uusiutuva Äänekoski - hankkeen avulla

Nykyisten palvelujen ylläpito ja kehittäminen

- Turvataan olemassa olevien koulujen säilyminen
- Lisätään koulujen monikäyttöisyyttä ja iltakäyttöä
- Pyritään keskittämään harrastusmahdollisuuksia koulujen läheisyyteen
- Kehitetään ulkoilu- ja liikuntaharrastusmahdollisuuksia taajamissa ja kylissä
- Kehitetään joukkoliikennettä ja pyritään parantamaan yhteyksiä kehitettävien taajamien ja kylien välillä

Markkinointi ja asukkaiden osallistaminen

- Lisätään kylien ja taajamien markkinointia esim. kaupungin kotisivuilla
- Kehitetään vapaiden tonttien markkinointia yhdessä kylätoimikuntien ja tonttien omistajien kanssa
- Järjestetään kiertäviä kyläiltoja (kaksi kyläiltaa / vuosi)
- Vahvistetaan kyläparlamenttitoimintaa
- Benchmarking: luodaan yhteyksiä ja järjestetään vierailuja muiden kuntien kyliin/taajamiin ja verrataan omaa toimintaa niihin

Kylien ja taajamien kehittämisohjelman mittareina käytetään asukaslukua ja asukastyytyväisyyttä.

5. Kylä- ja taajamakohtaiset kehittämiskohteet

Kylien ja taajamien kehittämisohjelman laatimista varten on työn aikana pidetty Äänekosken kyläparlamentin työpaja, jonka pohjalta kunkin osa-alueen kylätoimikunnat ja -yhdistykset ovat omatoimisesti miettineet keinoja alueidensa vetovoiman lisäämiseen. Kylien ja taajamien edustajia pyydettiin sijoittamaan oman alueensa kehittämiseen liittyvät keinot kolmeen luokkaan:

- prioriteetti I (kriittiset keinot)
- prioriteetti II (välttämättömät lähivuosina)
- prioriteetti III (tärkeät, jos resursseja)

Tähän lukuun on vastauksista kerätty alueittain toimenpiteitä, joita kaupunki pyrkii erityisesti edistämään ohjelmakaudella.

Kyläalueiden rajaukset etusivun kartassa sekä asukaslukumäärät kyläkuvauksissa ovat kaupungin laatiman ja Tilastokeskuksen ylläpitämän aluejaon mukaiset.

Hietama

Hietaman kylä sijaitsee reilun kymmenen kilometrin päässä Äänekosken keskustasta Saarijärven suuntaan valtatie 13 varrella. Kylän maisemalle on tyypillistä viljavat peltoaukeat sekä Kiimasjärven ja Naarajärven yhdistävä, kylän halki virtaava Suojoki. Hietaman kylä on säilynyt elinvoimaisena kirkonkylältä lähtien. Nykyinen kyläasutus on levittäytynyt väljästi harjulle ja viljavan jokilaakson reunoille. Alueella sijaitsevien perinteisten maalaistalojen ja omakotitalojen lisäksi kylälle rakennetaan vuosittain useita uusia asuintaloja. Asukasluku on 493 (31.12.2018).

Hietaman luoteispuolelle valtatie 13 varrelle sijoittuu Parantalan vanha kyläkeskus, jossa on 248 asukasta (31.12.2018). Pyhäjärven ja Kiimasjärven yhtymäkohdassa sijaitseva kylä liittyy Hietamaan mm. yhteisten koulupalvelujen kautta. Kylä on edelleen suosittua asuinalueita: alueelta on hyvät kulkuyhteydet Saarijärven, Äänekosken ja Jyväskylän suuntiin.

Hietaman kylän kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Tiedottamisen parantaminen sekä yhteisöllisyyden lisääminen esimerkiksi siten, että kaupunki tukee kyläkyselyn toteuttamista ja kyläsuunnitelmatyön jatkamista
Prioriteetti II	Kaupunki selvittää ELY-keskuksen kanssa yhtenäisen kevyen liikenteen väylän ja alikulukäytävien toteuttamismahdollisuudet valtatielle 13
Prioriteetti III	Vanhan koulun käyttötarkoituksen ja kunnostussuunnitelmatarpeen selvittäminen sekä koulun ympäristön kehittäminen

Honkola

Honkola on perinteinen maaseutukylä, joka sijaitsee valtateiden 4 ja 13 risteyksen ympärillä noin kuusi kilometriä Äänekosken keskustasta Jyväskylän suuntaan. Kylä on ollut satoja vuosia maatalouden harjoittamisen kohteena ja sen kulttuurimaisemalla on maakunnallista arvoa. Alueen rakennuskanta on hyvin säilynyttä. Muun muassa Honkolantien varrella sijaitsee maatilojen talouskeskuk- sia pohjalaistyyllisine asuinrakennuksineen. Historiallisesti kylä liittyy eteläpuoliseen Hirvaskangas-Koiviston kyläalueeseen. Asukasluku on 624 (31.12.2018).

Honkolan kylän kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Kaupunki pyrkii yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa parantamaan suunnitteluvalmiutta kevyenliikenteen väylän rakentamiseksi valtatie 13 varteen
Prioriteetti II	Koulun yhteydessä olevan liikuntapaikan kunnossapito ja kehittäminen
Prioriteetti III	Uimarannan kehittäminen

Koivisto

Hirvaskangas ja Koiviston kylä sijaitsee valtatie 4 varrella noin 30 kilometrin etäisyydellä Jyväskylästä pohjoiseen. Etäisyys Äänekosken keskustaan on noin 12 kilometriä. Koiviston kylän kulttuuri- maisema on vuosisatoja kestäneen maatalouden harjoittamisen leimaamaa. Kylän historiaan ovat kuuluneet niin markkinat, kestikievarit, sotatapahtumat kuin Sisä-Suomen ensimmäinen postikontto- rikin. Kylän halki johtaa Keski-Suomen ainoa museotie. Asukasluku on 590 (31.12.2018).

Koiviston kylän kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Alueen historiaan ja luontoon liittyvien kohteiden markkinointi ja kehittäminen (Museotie, Kapeenkoski, Hitonhauta)
Prioriteetti II	Uimarannan säilymisen turvaaminen
Prioriteetti III	Kaupungin tonttivarannon lisääminen

Mämme

Mämmenkylä sijaitsee Äänekosken pohjoispuolella valtatie 4 varrella noin 6 kilometriä keskustasta. Kylän asutus on sijoittunut Kuhnamon ja Keiteleen rannoille. Kylä liittyi kaupunkiin vuoteen 1956 saakka lossin välityksellä, minkä jälkeen valtatie 4 linjattiin kylän halki. Nykyisin valmistumassa oleva moottoriliikennetie päättyy Mämmenkylän eteläosaan. Metsävaltaisessa kylässä on muutamia suu- ria maatiloja sekä monipuolista pienyritystoimintaa. Myös kylän yhdistystoiminta on aktiivista. Asu- kasluku on 523 (31.12.2018).

Mämmenkylän kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Tonttien myyminen ja markkinointi
Prioriteetti II	Uuden liikuntapaikka-alueen etsiminen ja toteuttaminen
Prioriteetti III	Mämmen myllyn alueen kehittäminen yhteistyössä maanomistajien kanssa

Konginkangas

Konginkangas on perinteinen vanha kirkonkylä, joka sijaitsee valtatie 4 varrella noin 22 kilometriä Äänekoskelta pohjoiseen. Kirkonkylä monipuolisine palveluineen sijoittuu nykyisen nelostien itäpuolelle. Uutta liikennepalvelukeskittymää ollaan kehittämässä Lintulahteen nykyisen valtatie varrella. Kirkonkylä omakotitaloineen sitoutuu voimakkaasti Keitele-järveen. Kirkonkylän ja lähialueiden (Liimattala) maisemaa leimaavat maisemallisesti arvokkaat peltoaukeat ja järvimaisemat. Konginkankaan kirkon lähiympäristö on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Konginkankaan entisen kunnan alueen asukasluku on 1314, josta asemakaava-alueen osuus on 471 asukasta (31.12.2018).

Konginkankaan kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Päiväkodin ja koulun säilyminen
Prioriteetti II	Kaupunki selvittää ELY-keskuksen kanssa kevyen liikenteen väylien toteuttamismahdollisuudet Lintulahden ja Liimattalan suuntiin
Prioriteetti III	Kaupungin edustajien säännölliset kyläkierrokset

Sumiainen

Sumiainen on Suolahden ja Konginkankaan välimaastossa sijaitseva vanha idyllinen kirkonkylä, joka on valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta ja valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Keiteleen rannalla sijaitsevan taajaman etäisyys Äänekosken keskustasta on noin 27 kilometriä. Sumiaisissa ovat säilyneet hyvin kirkonkylän historialliset elementit kuten nauhakylärakenne, rakentamisen suhde maisemaan, rakennusten sijoitus pihapiirissä sekä tiestö ja peltojen sijainti. Kyläraitin varrella sijoittuvan kyläkeskustan muodostavat kirkko, vanha kauppakiinteistö ja koulu sekä entinen kunnantalo.

Sumiainen on tullut tunnetuksi suosittuna kesämökkialueena, jossa järjestetään omalaatuisia tapahtumia ja tempauksia (ooppera, rautalankafestivaalit, yms.). Poikamiespankki on lähtöisin Sumiaisista ja Suomen lyhin joki lienee Sumiaisissa sijaitseva Kuokanjoki.

Sumiaisten entisen kunnan alueella asukasluku on 1115, josta asemakaava-alueen osuus on 401 asukasta (31.12.2018).

Sumiaisten kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Satama-alueen ja koulun ympäristön kehittäminen (leikkipaikka, ranta-alue)
Prioriteetti II	Torialueen kehittäminen sekä Taipaleentien kevyenliikenteen väylän toteuttamisen edistäminen
Prioriteetti III	Hitonhaudan luontopolku

Suolahti

Suolahti on kaupunkimainen, tiivisrakenteinen taajama, joka sijaitsee noin 10 kilometriä Äänekosken keskustasta itään. Suolahti on perinteinen teollisuustaajama, jonne sijoittuu mm. Pohjoismaiden ainoa traktoritehdas ja merkittävä vaneritehdas. Suolahdessa on monipuoliset kaupunkimaiset palvelut. Keitele-järvi on ollut merkittävä taajaman historiassa työpaikkojen sijoittumisen ja liikkumisen kannalta - nykyisin rannoilla on erityistä merkitystä myös virkistys- ja asuntoalueina. Suolahden historiasta viestivät Wanhan aseman ja Keski-Suomen opiston valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Suolahdessa asemakaava-alueella asukasluku on 4346 ja asemakaavan reuna-alueilla 109 (31.12.2018).

Suolahden kehittämiskohteet	
Prioriteetti I	Wanhan aseman alueen matkailun kehittäminen (Lättähattuvarikko, asemarakennus, veturitalli, kuntoportaat ym.)
Prioriteetti II	Liikennejärjestelyt Telakkakadun koulun ympäristössä mukaan lukien Sumiaistentien varsi yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa
Prioriteetti III	Kukkulanmäen kehittämissuunnitelman laatiminen

Äänekoski

Äänekosken taajama on Äänekosken kaupunkikeskus. Taajama sijaitsee saarella vesistöjen ympäröimänä noin 40 kilometriä Jyväskylästä pohjoiseen. Lentokenttä sijaitsee noin 20 minuutin päässä. Äänekoski tunnetaan teollisuuspaikkakuntana, jolla sijaitsee vuoden 2017 toimintansa aloittanut biotuotetehdas. Äänekosken taajamaan sijoittuu pääosa kaupungin julkisista palveluista sekä monipuoliset kaupalliset palvelut.

Lähes joka toinen äänekoskelainen asuu Äänekosken taajamassa tai sen lähialueella. Asemakaava-alueen asukasluku on 8780 ja reuna-alueella asuu 322 asukasta (31.12.2018).

Äänekosken taajamasta ei ole koottu erillisiä asukkaiden laatimia oman alueen kehittämiseen liittyviä keinoja, sillä taajamaan ei ole perustettu omaa kyläyhdistystä.

6. Raportointi ja seuranta

Äänekosken kylien ja taajamien kehittämisohjelman toteutumista seurataan valitun mittariston ja indikaattorien osalta vuosittain. Kyläyhdistykset voivat käyttää kylien ja taajamien kehittämisohjelmaa seurattessaan kyläkohtaisten tavoitteidensa etenemistä ja toteutumista (luvut 4 ja 5). Ohjelmaa päivitetään valtuustokausittain sekä yhteisten että kyläkohtaisten suunnitelmien pohjalta.

Kyläyhdistykset pidetään myös ohjelman seurantatyössä aktiivisesti mukana. Ohjelman toteutumista voidaan arvioida kaupungin vuosittain järjestämissä kyläilloissa ja kylien yhteisissä työpajoissa. Kylien omatoiminen kehitystyö yhteistyössä elinvoimayksikön vastuuhenkilön kanssa on keskeistä kylien ja taajamien kehittämisessä.